

Про людей, які вимушено покинули свої домівки, потрібно писати, дотримуючись певних правил і найголовніше – керуючись законодавством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (Закон від 08.07.2011 р. №3671-VI. Редакція від 30.05.2014 р. Підстава 1251-18). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (Закон від 20.10.2014 р. №1706- VII. Редакція від 27.03.2015 р. Підстава 245-19). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
3. Проект Закону України «Про вимушених переселенців» [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1397592025>
4. Вигнанці у власній країні (про що варто пам'ятати, висвітлюючи у ЗМІ проблеми внутрішньо переміщених осіб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://noborders.org.ua/docs/faq/vyhnantsi-u-vlasnij-krajini-pro-scho-varto-pamyataty-vysvitlyuyuchy-uzmi-problemy-vnutrishno-peremishchenyh-osib/>

Балицька Л.

Науковий керівник – проф. Вільчинська Т. П.

СЕМАНТИЧНА ПРИРОДА КОНЦЕПТУ «СЛОВО» В УКРАЇНСЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЯХ

Прислів'я та приказки завжди були своєрідними накопичувачами народного досвіду. За допомогою них люди намагаються передати наступним поколінням певні вказівки, поради і табу щодо різноманітних сфер діяльності. Вони завжди зберігали культуру етносу, його моральні принципи, а також служили своєрідними рекомендаціями для представників тієї чи іншої професії. Багато з них апелює до народу з метою забезпечити його добробут та процвітання. Прислів'я та приказки належать до паремій, що репрезентують когнітивні процеси у свідомості людини.

Когнітивні механізми є об'єктом вивчення різних гуманітарних наук, однією з яких є *лінгвістична концептологія (лінгвоконцептологія)*, що виникла на стику лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики наприкінці 90-х рр. [2, с. 79]. Центральним поняттям лінгвоконцептології є *концепт* як ментальний та інформаційний феномен, що належить свідомості людини чи групи людей та відображається в їхній мові. Утворюється концепт завдяки явищу *концептуалізації* як одного із процесів когнітивної діяльності людини, що полягає в осмисленні й упорядкуванні результатів її внутрішнього рефлексивного досвіду й уявлень про об'єкти, явища дійсності та їхні ознаки [6, с. 403].

Метою статті є аналіз лінгвокультурної природи концепту «слово» в українських та англійських пареміях, зокрема його семантики, що визначає актуальність дослідження.

Матеріалом аналізу послужили українські й англійські прислів'я і приказки.

Основним вербалізатором досліджуваного концепту в українській мові є лексема *слово*, що вживається на позначення: 1) мовної одиниці, що є звуковим вираженням поняття про предмет або явище об'єктивного світу; 2) мови, мовлення; 3) висловлювання, фрази; 4) обіцянки виконати щонебудь; 5) прилюдного виступу, промови де-небудь; 6) жанру літературного твору у формі ораторської розповіді; 7) літературного тексту до вокального твору [1].

В англійській мові їй відповідає номен *word*, семантична структура якого включає такі ЛСВ: 1) a single unit of language which means something and can be spoken or written / окрема мовна одиниця, що має значення та може бути омовленою або написаною; 2) a thing that you say; a remark or statement / те, що говоримо; коментар чи висловлювання; 3) a promise or guarantee / обіцянка або гарантія; 4) a piece of information or news / певна інформація, новини; 5) the Bible and its teachings (the Word also the Word of God) / Біблія та її вчення (Слово Боже) [10].

Проведений аналіз засвідчує, що подібні тлумачення різною мірою об'єктивуються в українському й англійському фольклорі, презентуючи лінгвокультурну природу концепту «слово».

Як полісемантична одиниця аналізований концепт об'єднав у своїй структурі низку концептуальних смислів, з-поміж яких виділяється «слово як мовна одиниця»: *Слова – полова*,

а праця – диво [4, с. 91]; *Більше діла – менше слів* [4, с. 107]; *Слово до слова – зложиться мова* [4, с. 108]; *Найкраще в роботі слово: «Готово!»* [4, с. 105]; *Краще переконувати словами, ніж кулаками* [5, с. 50]; *Як овечка: не мовить ні словечка* [5, с. 60].

Відповідно в англійських пареміях: *Written word remains* [9, с. 485]; *All words are pegs to hang ideas on* [8, с. 7]; *Actions speak louder than words* [8, с. 2]; *One picture is worth ten thousand words* [8, с. 215]. Також в англійській мові реалізується такий смисл «слово як комбінація звуків»: *Words are but wind* [9, с. 484]; *Words, like feathers, are carried away by the wind* [9, с. 485].

До поширених у семантичній структурі концепту «слово» як в українській, так і в англійській пареміології належить смисл «слово як спосіб вираження думки», наприклад: *He тиво диво: дивний слово* [7, с. 331]; *На словах, як на цимбалах* [4, с. 156] та *A gentleman's word is his bond; A man's word is as good as his bond* [8, с. 99]; *There's many a true word said in jest* [8, с. 264]. Існують прямі еквіваленти таких прислів'їв у двох мовах: *Осла пізнати по вухах, вола — по рогах, а дурня — по словах* [5, с. 71] та *Tell an ox by his horns, but a man by his word* [9, с. 465]; *Язык на кінець світу заведе* [7, с. 503] і *He who has a tongue in his head can travel all the world over* [9, с. 470].

Ще одним компонентом у структурі концепту «слово» є «те, що дорівнює висловленню, фразі»: *З панями не сидай їсти, з панями и не говори багато: сказав слово, та й мовчи; хто що говорить, ти слухай* [7, с. 94]; *Йому слово, а він — сто* [5, с. 86]. Концептуальні ознаки, які конкретизують цей компонент увиразнюють конотації:

— перестороги: *Як слово не pomoже, то и кий не дошкулить* [7, с. 197]; *Умний слова побоїться, а дурневі й батіг не допоможе* [4, с. 86];

— прохання: *Добрі діти доброго слова послухають, а лихі – й дрючка не бояться* [4, с. 121];

— похвали: *Нащо та й шаноба, як добреє слово* [7, с. 564];

— осуду: *Обнік мене тим словом, не треба й вогню* [5, с. 57]; *На другого промова, а о собі ні слова дошкулить* [7, с. 427];

— підлабузництва: *Слова ласкаві, та думки лукаві* [5, с. 85]; *I від солодких слів буває гірко* [4, с. 107]; *Словом, як листом стеле, а ділом, як голками коле* [4, с. 154].

— ввічливості: *Від красних слів язык не відсохне* [5, с. 52].

В англійському фольклорі також об'єктивується подібний смисл (*To one who understands, few words are needed* [9, с. 484]), проте його конкретизує помітно менша кількість концептуальних ознак, як-от:

— підлабузництво: *Fine words dress ill deeds* [9, с. 484]; *Saint's words and a cat's claws* [9, с. 484];

— осуд: *Word hurts more than a wound* [9, с. 484]; *Words cut more than swords* [8, с. 484]; *Hard words cut the heart* [9, с. 484];

— ввічливість: *Cool words scald not a tongue* [9, с. 483]; *Speak kind words and will hear kind answer* [9, с. 484];

Одним із компонентів у семантичній структурі концепту «слово» є «обіцянка, клятва»: *Казав пан: «Кожух дам», – та слово його тепле* [4, с. 37]; *Давши слово – держись, не давши – кріпись* [4, с. 106]; *Вола в'яжуть мотуззям, а людину – словом* [4, с. 107]; *Тепле ваше, паноньку, слово* [4, с. 95]; *Хто ламає слово, той віру ламає, той душу ламає, той Бога ламає* [7, с. 338].

Він також експлікується і в англійському фольклорі, наприклад: *Words bind men* [9, с. 484], хоч і рідше, ніж в українському.

Концепт «слово» в українських прислів'ях та приказках реалізує також смисли «те, що асоціюється з молитвою, благословенням» (*Куля мене, а материне слово не мене* [7, с. 416]) та «те, що відповідає куту зору» (*Дурень багатий, так і слово його в лад* [4, с. 42]), чого не спостерігаємо в англійських пареміях.

Варто зазначити, що в українській та англійській народній мові експлікуються різні концептуальні ознаки, пов'язані з мовною діяльністю. Багато з них об'єктивується за допомогою епітетів, що разом з іменем концепту формують розгорнуті атрибутивні синтагми як номени концепту. Ці епітети зазвичай виражаються прикметниками, прислівниками, рідше іменником з прийменником і апелюють до різноманітних сфер життя людини.

Дуже часто у фольклорі (як українському, так і англійському) слово набуває характеристик, які людина сприймає за допомогою органів чуттів: зору, смаку, дотику та

інших. Наприклад: *Від солодких слів кислиці не посолодишають; Від теплого слова і лід розмерзається; Гостре словечко коле сердечко* [5, с. 53]; *Говорить прямо, а робить криво* [4, с. 155] та *Hard words break no bones* [8, с.114]; *Words are silver and silence is golden* [9, с. 453]; *Big words seldom go with good deeds* [9, с. 483]; *Hard words cut the heart; Soft words win hard hearts. Sweet words butter no parsnips* [9, с. 484].

Атрибути моральної поведінки також нерідко виступають і кваліфікаторами слова, наприклад: *Добре слово краще, ніж готові гроші* [5, с.54]; *Вода все сполоще, тільки злого слова ніколи* [5, с. 53]; *Щире слово, добре діло душу й серце обіграло* [5, с. 60] і *There's many a true word said in jest* [8, с.264]; *Cool words scald not a tongue; Fair words break no bones* [9, с. 483]. *Good word for a bad one is worth much and costs little; Good words without deeds are rushes and weeds. Kind word is never lost* [9, с. 484].

До дискрипторів слова належать і ті, що вказують на того, хто говорить: *Слово панське не циганське* [7, с. 95] або *A gentleman's word is his bond; A man's word is as good as his bond* [8, с. 99]; *From the mouths of babes come words of wisdom* [8, с. 219]; *Saint's words and a cat's claws* [9, с. 484].

Окремі з атрибутів слова реалізують естетичну оцінку: *Гарно пише, та брехнею дише* [4, с. 157]; *Від красних слів язик не відсохне* [5, с. 52] і *Fine words butter no parsnips. Fine words dress ill deeds* [9, с.484].

Конкретизаторами концептуальної семантики слова виступають лексеми, пов'язані з формою його існування (написане/сказане): *Сказаного і сокирою не вирубаєш* [7, с. 564]; *Written word remains* [9, с. 485].

Зазначимо, що, оскільки ментальність українців більшою мірою, ніж англійців, визначають такі риси, як емоційність, експресивність, наша мова є багатшою на атрибутивні характеристики, що супроводжують концепт «слово». Відтак, в українських прислів'ях та приказках виділяємо ще низку концептуальних ознак, що виражають відношення слова до:

- рослинних понять (*Хоч і яшина луста, та пшеничне слово* [7, с. 566]);
- манери говорити: мова проста/складна (*В кого калитка товста, в того мова проста* [7, с. 566]);
- розумових здібностей (*Мудру річ присмню й слухати* [5, с. 56]; *Або розумне казати, або зовсім мовчати* [5, с. 52]; *Дурний язик — голові не приятель* [5, с. 54]); *Мудрій голові досить дві слові* [7, с. 281].
- земного (матеріального) і надприродного (*Голос людський – голос Божий* [7, с. 476]; *Слово святе* [7, с. 473]);
- свого і чужого (*Рідна мова — не полова: її за вітром не розвієш* [5, с. 57]; *Вір своїм очам, а не чужим речам* [5, с. 75]).

Деякі із цих атрибутів експлікуються і в англійській мовній традиції, проте по-іншому. Зміст таких паремій виявляється дуже близьким до того, що об'єктивується в українських прислів'ях та приказках, але атрибуту як такого в них немає. Наприклад, прислів'я, що характеризують мову розумної людини: *Word is enough to the wise* [9, с. 484]; *Word to the wise is sufficient* [9, с. 485].

Зіставний аналіз концепту «слово» в українській та англійській пареміології засвідчив, що в українській мовній традиції досліджена концептуальна одиниця характеризується розгалуженішою системою концептуальних смислів, у вираженні численними дескрипторами, ніж в англійській. Натомість в англійській мові концепт «слово» нерідко реалізує семантику, зумовлену особливостями світобачення англійців

У статті ми торкнулися лише одного аспекту в дослідженні концепту «слово», зокрема його семантики; тоді як інші характеристики цього концепту (аксіологічні, асоціативні тощо) потребують ґрунтовного дослідження, що й визначає перспективність подібних розвідок, особливо на матеріалі різних мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічний тлумачний словник української мови: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>
2. Воркачев С. Г. Методологические основания лингвоконцептологии / С.Г.Воркачев // Теоретическая и прикладная лингвистика. – Вып. 3: Аспекты метакоммуникативной деятельности. – Воронеж, 2002. – С. 79-95.

3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
4. Народ скаже, як зав'яже. Українські народні прислів'я, приказки, загадки / [упоряд. Н. С. Шумада]. – К.: Веселка, 1973. — 229 с.
5. Прислів'я, приказки, загадки / [уклад. Є. Г. Орлова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 191 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
7. Українські приказки, прислів'я і таке інше / укл. М. Номис, упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. – К.: Либідь, 1993. – 768 с.
8. Manser M. H. The Facts On File dictionary of proverbs. 2nd Revised edition.– Checkmark Books, 2007. – 499 p.
9. Margulis A. Holodnaya A. Russian-English Dictionary of Proverbs and Sayings. McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, and London, 2000. – 487 p.
10. Oxford Learner's Dictionaries: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/word_1?q=word

Амборська У.

Науковий керівник – Сеньовська Н. Л.

НОВІ ТИПИ УРОКІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У сучасному швидкоплинному та швидкозмінному світі потрібно приділяти велику увагу кожній особистості вже із раннього дитинства. Тому, школа у процесі становлення індивідуальності, розвитку культури та інтелекту дитини займає чи не найважливіше місце. А у школі урок, як відомо, є основною ланкою організації навчання.

Різні педагоги у різні часи намагались створити ідеальну класифікацію типів уроків і брали за основу різні його ознаки. Проте зараз у педагогічній науці найбільш поширеною є класифікація В. Онищука, в основу якої покладено дидактичну мету та місце уроку в загальній їх системі.

Оскільки змінилося суспільство і перед людиною ставляться все вищі вимоги, то у школі стає недоцільно використовувати «готові» одноманітні, стандартні уроки. А на зміну їм мають приходити нові типи організації навчального процесу. Тому зараз у педагогічну науку ввійшло нове поняття «нетрадиційного», «нестандартного» уроку.

Мета статті – проаналізувати нові типи уроків сучасної школи і охарактеризувати їхню роль в інноваційній діяльності вчителя.

«Нетрадиційний урок – це імпровізоване навчальне заняття, яке має нетрадиційну (невстановлену) структуру, це неординарний підхід до викладення навчальної дисципліни» [1, с. 1]. Звісно, такий тип уроку не можна використовувати протягом усього навчального процесу.

О. Чернишов [4] виділяє такі групи нестандартних уроків:

1. Уроки у формі змагань та ігор. До них відносяться турніри, конкурси, дуелі, КВК, вікторини, різні типи ігор.

2. Уроки, засновані на формах, жанрах і методах роботи, відомих у суспільній практиці. Сюди входять дослідження, інтерв'ю, репортаж, відгук, рецензія, винахідництво, «мозкова атака».

3. Уроки, засновані на нетрадиційній організації навчального матеріалу. Це може бути урок мудрості, одкровення і т.п.

4. Уроки, що нагадують публічні форми спілкування. Сюди належать прес-конференції, аукціони, мітинги, дискусії, діалоги, телемости та ін..

5. Уроки-фантазії. До них можна зараховувати уроки-казки, уроки майбутнього, уроки-сюрпризи та ін..

6. Уроки, засновані на імітації діяльності установ та організацій. Сюди відносимо суд, цирк, трибунал, слідство, учена рада, бюро, редакційна рада.

Н. Капранова [2] виділяє два найважливіші аспекти нетрадиційного уроку:

1) мотиваційно-цілепокладальний, який полягає у тому, що результатом уроку має бути не заданий обсяг вивченого матеріалу, а ті знання, уміння і навички, які учні засвоїли і набули під час цього уроку і зможуть їх самостійно застосовувати та реалізовувати у житті;